

dr hab. Jakub Jan Zięty
prof. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Wydziału Prawa i Administracji

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr. Tomasza Okosa
pt. „*Wzorzec należytej staranności członków zarządu spółek kapitałowych*
***a ich odpowiedzialność cywilna*”**

W wykonaniu uchwały Rady Dyscyplin Naukowych Nauki Prawne oraz Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 15 maja 2023 r., powołującej mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim Pana mgr. Tomasza Okosa, mam zaszczyt przedstawić recenzję rozprawy doktorskiej pt. „*Wzorzec należytej staranności członków zarządu spółek kapitałowych a ich odpowiedzialność cywilna*”, napisanej w Zakładzie Prawa Handlowego, Instytutu Prawa Cywilnego, Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego pod kierunkiem i opieką naukową Pana dr. hab. Bogusława Sołtysa, prof. UWrocław oraz przy udziale promotora pomocniczego w osobie Pana dr. Macieja Skorego.

Po zapoznaniu się z treścią rozprawy stwierdzam, że:

1. rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie przez doktoranta zagadnienia naukowego,
2. autor wykazał w rozprawie ogólną wiedzę teoretyczną w dziedzinie nauk prawnych (nauk społecznych), w dyscyplinie prawo (nauki prawne), w specjalności prawo handlowe,

3. przedstawioną rozprawą kandydat do stopnia naukowego potwierdził posiadanie umiejętności do samodzielnego prowadzenia pracy naukowo-badawczej.

Oznacza to w całości, że oceniana rozprawa doktorska odpowiada kryteriom określonym w art. 13 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki¹, co pozostaje w związku z obowiązaniem dyspozycji art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce².

Mając powyższe na uwadze opowiadam się za dopuszczeniem Pana mgr. Tomasza Okosa – po spełnieniu przez Niego pozostałych przewidzianych prawem warunków – do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

W uzasadnieniu tego wniosku przedstawiam następujące argumenty, ale także uwagi i spostrzeżenia, jakie nasunęły mi się w czasie analizy treści pracy i opracowywania recenzji:

1. Wybór problemu badawczego i sformułowanie tematu dysertacji

Autor recenzowanej rozprawy doktorskiej dokonał właściwego wyboru przedmiotu swych badań. Podjęte zagadnienie naukowe jest bowiem aktualne, mimo istnienia w tym zakresie wcześniejszych opracowań. Jednak ujęcie tematu przez Autora dysertacji jasno pokazuje, potrzebę ponownej analizy kwestii należytej staranności członków zarządu jako elementu wpływającego na ich odpowiedzialność cywilnoprawną. Słusznie zauważa bowiem doktorant - już we wstępie do pracy - że wielość i złożoność stosunków gospodarczych, w których występują spółki zarządzane przez członków organów wymaga analizy czy w obrocie funkcjonuje jeden wzorzec należytej staranności członka zarządu, czy też mamy do czynienia z wielością wzorców wymaganej staranności oraz jakie te wzorce mają wpływ na dopuszczalne ryzyko gospodarcze podejmowanych przez członków organów decyzji. Za właściwe

¹ Tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r. poz. 1789.

² Dz. U. poz. 1669, z późn. zm.

należy przy tym uznać, ograniczenie badania wzorców postępowania do określonej kategorii spółek, co pozwala na pewną typizację wzorców w oparciu o wspólne cechy spółek kapitałowych. Pewien niedosyt u czytelnika rodzi pozostawienie poza kwestią opracowania Prostej Spółki Akcyjnej. Jej uwzględnienie pozwoliłoby być wzmocnić twierdzenia Autora, że sformułowane przez niego wnioski dotyczące wzorca należytej staranności może znaleźć zastosowanie również do prostej spółki akcyjnej a nawet jak wskazuje do zarządu spółki partnerskiej. Szersze badania pozwoliłyby bezspornie wskazać, że wzorzec ten posiada wspólne cechy dla spółek kapitałowych i dla spółki partnerskiej. Wydaje się, że te kwestie zauważa też Doktorant, co zapewne w sytuacji gdy dysertacja stanie się elementem przyszłej monografii zostanie uzupełnione. Już ta powyższa krótka dyskusja pokazuje, że dysertacja przygotowana przez Pana mgr. Tomasza Okosa jest potrzebna i niezależnie od innych opracowań posiada walor nowości. Zagadnienie naukowe zatem obiektywnie występuje i istniała nieodparta potrzeba jego naukowego opracowania.

Temat rozprawy doktorskiej został sformułowany prawidłowo – zarówno pod względem zgodności formalnoprawnej użytych pojęć, jak i pod kątem poprawności logicznej i systemowej. Tytuł dysertacji odpowiada zatem obszarowi podjętych i przeprowadzonych badań oraz jest zgodny z treścią recenzowanej dysertacji.

2. Założenia rozprawy doktorskiej i użyte metody badawcze

Przedmiot rozprawy dotyczy doboru adekwatnych, a przy tym obiektywnych kryteriów, które są niezbędne do dokonania trafnej oceny postępowania członków zarządu spółki z należyłą starannością w toku wykonywania funkcji.

Stawiając taki cel Autor przyjmuje jako wstępną tezę badawczą, że jeden model wzorca starannego członka zarządu jest niewystarczający do wyrażenia sprawiedliwej oceny podjętych działań lub zaniechań. W tym zakresie w ocenie Doktoranta obiektywna miara należytej staranności powinna zakładać ujęcie zróżnicowane, uwzględniające wszystkie istotne okoliczności. Aby więc odkodować właściwy wzorzec należytej staranności członka zarządu należy zidentyfikować, jakie normy

wpływają na jego kształt, a które są dla konstrukcji wzorca irrelewantne. Autor wskazuje, że odkodowanie właściwego wzorca spośród wielu abstrakcyjnych modeli zachowania powinno następować na podstawie obiektywnych, relewantnych i adekwatnych kryteriów różnicujących.

Dla tak założonych tez badawczych Autor wybrał adekwatne metody. Podstawową metodą badawczą wykorzystaną w pracy jest metoda prawno-dogmatyczna. Jest to jak najbardziej adekwatna metoda do prowadzenia badań. W niezbędnym zakresie celem pełniejszego zrozumienia złożonych zagadnień posłużono się również metodą historyczno-prawną. Pozwala to na częściowe zrozumienie sposobu kształtowania treści norm prawnych związanych z tworzeniem wzorców zachowań. Za wartościowe i potrzebne należy uznać wykorzystanie metody prawno-porównawczej. Dzięki temu Autor może odnieść się w swoich ocenach i rozważaniach do innych systemów prawnych. Za ciekawe rozwiązanie, zresztą coraz częściej stosowane w pracach badawczych, jest posługiwanie się chociażby posiłkowo dorobkiem innych dyscyplin – w przypadku recenzowanej pracy - doktryny ekonomii i zarządzania w przedsiębiorstwach. Niemniej, korzystanie z dorobku innych dyscyplin naukowych nie oznacza od razu przejęcia ich metod badawczych.

Przyjęte założenia i metody badawcze lokują dysertację w kategorii prac teoretycznoprawnych (doktrynalnych) uwzględniająca i oceniająca najważniejsze rozwiązania normatywne, przez pryzmat praktyki i orzecznictwa, ale również istniejącego w badanym obszarze stanu wiedzy naukowej z zakresu nauk prawnych i związkowych dyscyplin naukowych.

Stwierdzam, że przekazana mi do recenzji rozprawa jest interesująca pod względem metodologicznym i merytorycznym, albowiem postawione przez autora cele zostały zrealizowane w trakcie prowadzonych badań, które zostały przedstawione w dysertacji.

3. Konstrukcja pracy

Dysertacja składa się z czterech rozdziałów oraz wstępu i zakończenia. Podsumowanie badań zostało zawarte jednak przede wszystkim w rozdziale czwartym, który stanowi jednocześnie podsumowanie prowadzonych przez Doktoranta badań. Praca pod tym względem konstrukcyjnym jest usystematyzowana, zaś rozdziały podzielone na mniejsze jednostki redakcyjne. Pod kątem struktury wewnętrznej dysertację należy uznać za właściwie skonstruowaną oraz zachowującą odpowiednie proporcje omawianą w poszczególnych rozdziałach. Ich tytuły odpowiadają zawartych w nich treściom. Struktura podziału rozważań jest przy tym odpowiednia do przedmiotu pracy, a tak skomponowana całość jest pod tym względem logiczna i spójna.

Pierwszy rozdział pracy zatytułowany: „Należyta staranność jako kryterium oceny wykonywania obowiązków i realizacji zobowiązania”. W rozdziale tym Autor opisuje „wzorzec należytej staranności” z punktu widzenia historycznego rozwoju. Dodatkowo rozdział ten prezentuje kwestie prawno-porównawcze. Dość istotne jest ujęcie w tym właśnie rozdziale wprowadzającym charakterystyki wzorca należytej staranności w prawie prywatnym jako kryterium oceny wykonywania obowiązków i realizacji zobowiązania. W tym rozdziale zdefiniowano pojęcie wzorca należytej staranności oraz sposobu jego ustalania w krajowej doktrynie i judykaturze. Rozważania te stanowią punkt odniesienia do dalszych rozważań w kolejnych rozdziałach.

Rozdział drugi p.t. „Wzorzec należytej staranności członka zarządu spółki kapitałowej” odnosi się do kwestii wykonywania funkcji członka zarządu. Już w tym rozdziale Autor analizuje postulat konieczności zróżnicowania wzorca należytej staranności członków zarządu na podstawie obiektywnie obranych kryteriów. W rozdziale tym autor wskazuje na źródła prawne i pozaprawne kształtujące wzorzec zachowań, oraz na kryteria ich rozróżnienia.

W rozdziale trzecim rozdziale p.t. „Odpowiedzialność cywilnoprawna członków zarządu spółki kapitałowej w związku z niedochowaniem należytej

staranności”. W tym rozdziale Autor dysertacji analizuje charakter prawny i przesłanki odpowiedzialności której podstawę stanowią art. 293 i 483 k.s.h. Rozdział ten obejmuje również omówienie koncepcji biznesowej oceny sytuacji (business judgment rule).

Rozdział czwarty p.t. „Możliwe konsekwencje nieadekwatności wzorca należytej staranności członków zarządu” odnosi się do skutków nieadekwatności wzorca do naruszenia prawa. Ten rozdział ma po części charakter podsumowujący.

W zakończeniu natomiast Autor przede wszystkim formułuje główne wnioski pracy o charakterze de lege lata, jak i de lege ferenda.

O warsztacie badawczym Autora dysertacji świadczy umieszczona na końcu bibliografia, która zawiera spis wykorzystanej w pracy literatury zarówno krajowej jak i zagranicznej a także wielość wykorzystanego orzecznictwa. Zdaniem recenzenta, zgromadzony i wykorzystany materiał źródłowy jest znaczny, co należy ocenić pozytywnie. Bazę źródłową recenzowanej rozprawy można w tym kontekście uznać za prawie kompletną, podkreślając przy tym rzetelność przeprowadzonej kwerendy. Autor dysertacji posiada zatem umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i ogólnej znajomości stosowania metodyki badawczej.

4. Ocena pracy pod względem formalnym

Praca została napisana prawidłowo pod względem formalnym. Język jakim napisano rozprawę jest poprawny i zrozumiały. Autor stara się nadać swym wypowiedziom postać opisów i stwierdzeń. Autor prezentuje zagadnienia, stawia tezy oraz stosując metody naukowe analizuje je wskazując na własne stanowisko oraz niejednokrotnie przedstawiając swoje rozwiązania dostrzeżonych wątpliwości.

W pracy nie dostrzeżono błędów formalnych i dyskwalifikujących błędów rzeczowych. Występują natomiast wyjątkowo drobne uchybienia techniczne, które zdarzają się i nie mogą stanowić przyczyny dyskwalifikacji pracy. Powyższe zastrzeżenia natury formalnej nie mają jednak istotnego znaczenia dla jasności

całościowego przekazu i w istotny sposób nie wpływają na pozytywną ocenę merytoryczną rozprawy.

5. Uwagi szczegółowe

Sformułowana w osnowie recenzji ogólnie pozytywna ocena rozprawy doktorskiej nie oznacza, że nie można wnieść uwag szczegółowych do prezentowanych przez doktoranta. Zadaniem recenzenta jest wszak zwrócenie uwagi na kwestie, które można byłoby rozszerzyć. Jednak wszelkie uwagi mają jedynie skłaniać do dyskusji oraz wzbogacenia rozprawy o ile w przyszłości Autor na jej podstawie będzie przygotowywał wydanie monografii.

Jak już we wstępnej części recenzji wskazano, badania powinny objąć szerszy krąg spółek kapitałowych a także odniesienie do zarządu jako formy prowadzenia spraw i reprezentowania spółki partnerskiej. Pogłębione badania dałyby szanse na szersze niż w pracy odniesienie się do wzorca należytej staranności dla spółek kapitałowych. Warto byłoby porównać czy wzorzec ten jest taki sam dla spółek kapitałowych i dla członków zarządu spółki partnerskiej.

Autor słusznie zauważa, że należyta staranność powinna być dekodowana w sposób obiektywny i dekodowany dla stosunków danego typu. Z tej perspektywy słusznie Autor wskazuje, że jest szereg determinantów, które należy brać pod uwagę, przy kształtowaniu wzorca należytej staranności dla danego stosunku prawnego. Natomiast z dużą ostrożnością należy brać pod uwagę, wielkość prowadzonej działalności jako determinantę wzorca zachowania. Co do zasady można byłoby zgodzić się, że pośrednio skala prowadzonej działalności może wpływać na wzorzec ale z uwagi na zakres obowiązków z tym związany np. sprawozdawczości. W tym kontekście również wpływ na kształt wzorca może wpływać czy jest to działalność reglamentowana czy nie. W tym zakresie warto aby autor przeanalizował istnienie wzorca należytej staranności członków organów w sytuacji gdy statut spółki przewiduje powołanie członków organu w drodze postępowania kwalifikacyjnego, lub przy określeniu cech i umiejętności jakie osoby powoływane powinny posiadać. Określenie

kwalfikacji członków organu, bezsprzecznie będzie wpływać na odpowiedzialność wynikającą z art. 293 czy 483 k.s.h. Na tle charakteru odpowiedzialności Autor słusznie przyjmuje, że jest to odpowiedzialność kontraktowa.

Ciekawe i wartościowe są rozważania Autora dotyczące wpływu art. 209¹ k.s.h. oraz 377¹ k.s.h. na odpowiedzialność członka zarządu wobec spółki. Można zgodzić się z nim, że naruszenie wskazanych przepisów powodujące powstanie szkody może stanowić podstawę odpowiedzialności członka zarządu. Odwołując się do wzorca należytego działania autor pozostawia czytelnika w pewnym niedosycie w zakresie relacji pomiędzy wzorcem działania wynikającym z art. 209¹ i 377¹ k.s.h. a właśnie nowo wprowadzonymi przepisami art. 293 § 3 k.s.h. i 483 § 3 k.s.h. Warto bowiem byłoby zastanowić się, czy przepisy te nie uszczegółwiają zasady lojalnego działania na tle odpowiedzialności członków zarządów lub czy stanowią ograniczenie odpowiedzialności za naruszenie wskazanego w art. 209¹ k.s.h. oraz 377¹ k.s.h. miernika starannego działania. Czy zatem mamy to do czynienia z modyfikacją tego miernika czy wyłącznie z regułami wyłączającymi odpowiedzialność.

Z punktu widzenia czytelnika nie wydaje się, potrzebne odwołanie do analizy art. 299 k.s.h. gdyż praca dotyczy przede wszystkim odpowiedzialności z art. 293 i 483 k.s.h. czy odpowiedzialności na podstawie przepisów prawa upadłościowego.

6. Podsumowanie

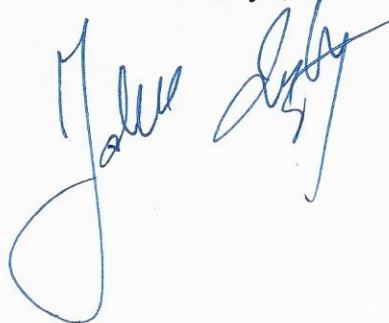
W podsumowaniu uwag recenzyjnych stwierdzam, że przedłożona rozprawa jest opracowaniem trudnego, a równocześnie istotnego zagadnienia naukowego. Oczywiście, jak każda lektura, wywołuje pytania i wątpliwości, które nie wpływają jednak na wyrażoną na wstępie pozytywną ocenę merytoryczną.

Konkluzja końcowa

Konkludując, rozprawa doktorska Pana mgr. Tomasza Okosa pt. „*Wzorzec należytej staranności członków zarządu spółek kapitałowych a ich odpowiedzialność cywilna*”, mimo zgłoszonych uwag, zasługuje na pozytywną ocenę. Stanowi wzbogacenie nauk prawa handlowego o propozycje rozwiązań ciągle aktualnego zagadnienia naukowego. To wszystko uzasadnia stwierdzenie, że rozprawa odpowiada ustawowym wymogom stawianym pracom doktorskim.

W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie Kandydata do niższego stopnia naukowego do dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

Olsztyn, dnia 24 lipca 2023 r.

Two handwritten signatures in blue ink, one larger and more prominent than the other, positioned below the date.